

О. В. Сінгуцький, аспірант
Класичного приватного університету

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

У статті розглянуто розвиток туристичної сфери у країнах, які зазнали військового конфлікту. Державна політика у сфері туризму Ізраїлю, який протягом декількох десятиліть перебуває у військовому конфлікті, передбачає контроль за безпекою транспортних інфраструктурних об'єктів та розвиток туризму за напрямками, наприклад медичний туризм.

Державна політика туризму Грузії після військового конфлікту та анексування частини території спрямована на створення умов для залучення інвестицій. Розроблена державна стратегія щодо розвитку туризму шляхом залучення іноземних інвестицій.

Туристична галузь у Хорватії займає визначну роль, унаслідок чого створено Міністерство туризму, ключовими сферами якого є створення стратегічної програми розвитку туризму та контроль за її виконанням. Державна підтримка розвитку туризму в Хорватії реалізується через державні капіталовкладення, що щорічно збільшує інвестиції в декілька разів та робить туризм регіону привабливим у світі.

Географічне положення Туреччини, сусідство по морській лінії з Україною робить туристичну галузь цікавою для дослідження. Туристична галузь у Туреччині динамічно розвивається, що є наслідком дієвої підтримки зі сторони держави, мова йде про пільгові умови для ведення туристичного бізнесу, дотації, податкові пільги, державні позики тощо. Тому туристичні потоки в Туреччину направлені зі всього світу.

Для дослідження туристичної галузі ми використовували різницю в показниках долі ВВП туристичної сфери різних країн щодо узагальнення впливу державної політики на розвиток туризму. Якщо дії уряду спрямовані на розвиток туристичної галузі, це відобразиться на збільшенні частки у структурі ВВП. Розроблення програм щодо покращення інвестиційного клімату у сфері туризму має сприяти збільшенню капіталовкладень.

Популяризація, розвиток туристичної сфери впливає на залучення інвестицій, популяризацію країни, створення додаткових робочих місць у суміжних із туристичною галузях. Створюються передумови для зростання національної економіки.

Досліджено державну політику, яка сприяла розвитку туризму. Виявлено інструменти, які сприяли розвитку туризму в досліджуваних країнах. Проаналізовані економічні показники у структурі ВВП туристичного сектору. Запропоновано використати зарубіжний досвід щодо державної підтримки розвитку туризму в Україні.

Ключові слова: державна підтримка, політичні інструменти, туристична галузь, державна політика розвитку туризму, передумови розвитку, реформування, інфраструктура, маркетингова політика, політична система, капітальні інвестиції.

O. V. Singutskiy. State policy of tourism development: foreign experience

The article has showed the development of the tourism sector in countries that have experienced military conflict. Israel's state-run tourism policy, which has been in a military conflict for several decades, involves monitoring the security of transport infrastructure and developing tourism in areas such as medical tourism.

Georgia's state tourism policy after the military conflict and annexation part of the territory is aimed at creating conditions for attracting investment. A national strategy for tourism development by attracting foreign investment has been developed.

© **О. В. Сінгуцький**, 2019

The tourism industry in Croatia occupies a large place, as a result, was establishment of a Ministry of Tourism, whose key areas are the establishment of a strategic tourism development program and the monitoring of its implementation. State support for tourism development in Croatia is realized through public investment, which increases investment several times a year and makes tourism in the region attractive in the world.

The geographical location of Turkey, its proximity to the sea line with Ukraine makes the tourist industry interesting for exploration. The tourism industry in Turkey is dynamically developing, which as a result of effective support from the state, such as preferential conditions for doing business in tourism, subsidies, tax breaks, government loans, etc. Therefore, tourist flows to Turkey are directed from all over the world.

For research the tourism industry, we used the difference in the GDP share of the tourism sector of different countries in generalizing the impact of public policy on tourism development. If the government's actions are aimed at developing the tourism industry, this will result in an increase in the share of GDP. Developing programs to improve the investment climate in tourism should help increase investment.

Promotion development of the tourism field of activity influences the attraction of investment, popularization of the country, creation of additional jobs in related to the tourism industry. The preconditions for the growth of the national economy are being created.

The state policy that contributed to the development of tourism is investigated. The tools that have contributed to the development of tourism in the countries studied have been identified. Economic indicators in the structure of GDP of the tourism sector are analyzed. It is suggested to use foreign experience on state support of tourism development in Ukraine.

Key words: state support, political tools, tourism industry, state policy of tourism development, preconditions of development, reform, infrastructure, marketing policy, political system, capital investments.

Постановка проблеми. Глобалізація вимагає від кожної держави постійного вдосконалення інструментів регулювання національних економік для збереження конкуруючих позицій на світових ринках, що дає змогу залучення міжнародних інвестиційних потоків. Для збереження тенденції розвитку кожна країна має визначати внутрішній економічний потенціал розвитку, а через державну політику – стимулювати сектори економіки до розвитку та постійного зростання ВВП та якості життя. Державна політика для отримання передумов розвитку потребує впровадження та адаптації у сучасних умовах з урахуванням зовнішніх та внутрішніх ризиків впливу певної моделі в окрему галузь економіки. Вивчення зарубіжного досвіду державної підтримки туристичної галузі дає змогу виокремити інструментарій, який сприяв розвитку туризму.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні та практичні аспекти розвитку туристичної галузі досліджуються такими відомими вітчизняними вченими, як: Л.С. Грипів, В.Г. Гуляєв, М.І. Долішній, А.П. Дурович, Д.М. Стеченко, О.І. Шаблій, Л.М. Яцун, а також іноземні науковці К. Каспар, Й. Кріппендорф, Г. Опашовський, В. Фреєр, Р. Цюнд та ін. Питання зарубіжного досвіду державної підтримки туристичної галузі розглядали В. Беседін, М. Крачило, П. Курмаєв, А. Музиченко, А. Пересада, Г.Рогожин, В. Савченко, Д. Стеченко, О. Удалих, В. Шевчук та інші. Проте в науковій літературі приділяється увага узагальненню зарубіжного досвіду щодо державної політики розвитку туризму та застосування його в державній підтримці туризму в Україні, але не враховано факторів впливу військових конфліктів на розвиток туристичного сектору.

Мета статті. Дослідити зарубіжний досвід державної підтримки туризму в Туреччині, Грузії, Ізраїлю, Хорватії; виявити інструменти державної політики, які сприяли розвитку туризму в зарубіжних країнах; проаналізувати показники розвитку туризму в досліджуваних країнах; визначити перешкоди та передумови розвитку туризму в Україні

Виклад основного матеріалу. Держава відіграє значну роль у розвитку туризму. За прогнозом UNWTO, до 2030 р. у світі буде подорожувати 1,8 мільярда туристів. В'їзний туризм у

Європі сягає 51%. До 2030 р. його частка дійде до 40%; Азія сьогодні має 25%, а через 17 років досягне 37%, тобто зрівняється з Європою. Отже, країни Азії починають відігравати все більшу роль у міжнародному туризмі, витісняючи традиційний центр тяжіння туристів – Європу.

Турецька Республіка є однією з найрозвинутіших туристичних держав світу, геополітичне розташування, природні та антропогенні ресурси якої сприяють розвитку міжнародного туризму. Успішний розвиток туризму в державі здійснює вагомий вплив на головні сектори національної економіки, надає значні можливості для зайнятості населення за рахунок створення нових робочих місць, розвитку об'єктів інфраструктури рекреаційно-туристичного комплексу країни. Україна сьогодні програє конкурентну боротьбу Туреччині на основних регіональних туристичних ринках і на національному ринку. На питаннях розвитку туризму сконцентровані колосальні зусилля турецького уряду і турецького бізнесу. Тому глибоке вивчення досвіду найближчих сусідів, на наш погляд, є обов'язковою складовою частиною розроблення власних національних стратегій і програм для розвитку туризму та курортів.

Передумови швидкого розвитку туристичної індустрії країни в останні роки, на наш погляд, пов'язані з великою увагою уряду до підвищення її ефективності. У 1963 р. уряд країни прийняв рішення про створення Міністерства туризму Туреччини, на яке було покладено завдання організації та планування розвитку туристичного сектору. У 1970 р. туристичний потік становив уже до 600 тис, а у 1972 р. сягнув показника 1 млн. відвідувачів. У 1982 р. був прийнятий закон № 2634 про заохочення туризму: пільгові тарифи на електрику, воду та газ у пріоритетних районах. Із 1983 р. урядом було взято курс на приватизацію, відмову від регулювання цін, лібералізацію імпорту, розвиток приватного підприємництва і інші заходи для переходу до вільної ринкової економіки, що дало свої позитивні результати, і в 1985 р. туризм був визнаний «сектором особливої важливості». Туристичний сектор отримав 400 млн. дол. державних дотацій і приблизно 700 млн. дол. довгострокових кредитів під державне забезпечення з низькою процентною ставкою. Інвестиції в галузь у цей період досягли 10 млрд. доларів, а потенціал прийому туристів виріс із 1 млн. осіб до більше ніж 7 млн. у 1995 р., що на той час було колосальним успіхом [4].

У рамках цієї політики в Туреччині почалося створення вільних економічних зон, які відіграли значну роль у розвитку сфери туризму. Як результат, за короткий проміжок часу з використання іноземних (у першу чергу німецьких) інвестицій була створена розгалужена мережа готелів, кемпінгів, були побудовані дороги, почали готуватися висококваліфіковані гіді із знанням основних європейських мов. Протягом 2005 р. Туреччину відвідали уже 21,1 млн. іноземних туристів, а дохід галузі склав 13,9 млрд. дол. [9].

Із метою залучення більшої кількості іноземних туристів та збільшення валютних надходжень до державного бюджету в 2007 р. було прийняте рішення про об'єднання Міністерства туризму та Міністерства культури Туреччини в єдиний орган виконавчої влади – Міністерство культури та туризму Турецької Республіки [3]. Так, у 2009 р. лише рекламний бюджет Міністерства культури і туризму Туреччини становив 70 млн. доларів США (за загального бюджету Міністерства 80 млн. доларів США). При цьому турецькими фахівцями підраховано, що кожний вкладений у рекламу \$ 1 дає \$ 25 збільшення обсягу продажу туристичної продукції Туреччини [8].

Вищою комісією із планування (Держпланом) уряду Туреччини було затверджено Стратегію розвитку туризму у країні до 2023 р., яку було розроблено Міністерством культури та туризму, а також план дій щодо реалізації цієї стратегії. Треба зазначити, що з 1980 р. Туреччина зробила вражаючий стрибок. За даними турецького інституту статистики (TurkStat), кількість міжнародних прибуттів зросла майже у 25 разів, досягнувши 31 млн. А її доходи від міжнародного туризму за ці роки зросли більш ніж у 70 разів (біля 30 млрд. дол. США).

Механізми державного управління

Туризм у Туреччині розвивався за рахунок впровадження державних програм та використання певного інструментарію:

- створення Міністерства туризму в Туреччині за рахунок проведеного аналізу та виявлення пріоритетної галузі як окремого політичного органу для всебічного розвитку туризму;
- законодавча підтримка туризму в отриманні пільгових умов під час сплати комунальних тарифів, державних дотацій, отримання довгострокових кредитів під державне забезпечення з низькою процентною ставкою, створення вільних економічних зон, на нашу думку, сприяло зниженню собівартості туристичних послуг та збільшенню інвестицій у туристичну галузь Туреччини;
- трансформація економіки, приватизаційна, податкова, експортно-імпортна політика, підтримка приватного підприємництва, перехід до вільної ринкової економіки сприяв економічному розвитку Туреччині та туристичної галузі, яка посідає провідну роль у структурі ВВП;
- інфраструктурна та кадрова політика сприяла підвищенню якості надання туристичних послуг, а також збільшенню кількості туристичних потоків, що сприяє зростанню конкурентних переваг країни;
- маркетингова політика популяризації Туреччини як туристичної країни сприяла збільшенню кількості в'їзного туризму, внаслідок чого у країні збільшилась частка іноземної валюти, що дає змогу зміцнення національної грошової одиниці;
- створення програми стратегічного розвитку туризму Туреччини, на нашу думку, сприятиме подальшому залученню інвестицій, розвитку державної інфраструктури, усуненню фактора «сезонності» в туризмі за рахунок упровадження сучасного лікувального туризму.

Географічно Туреччина межує з Україною та має схожі кліматичні особливості. Усі вищевказані фактори можливо застосовувати в Україні, яка має не менший рекреаційно-туристичний потенціал, ніж Туреччина. Державна політика розвитку туризму Туреччини базується на всебічній підтримці з боку уряду. На нашу думку, основною проблемою, що уповільнює розвиток туризму, є відсутність політичної волі, той факт, що політична система спрямована на розвиток та збагачення окремих фінансово-промислових груп, та відсутність громадянського суспільства.

Негативним фактором стримування розвитку туризму в Україні є проведення бойових дій на території країни. Схожим є історичний досвід Грузії, яка зазнала схожої агресивної ситуації з анексією певної території.

Туризм є однією з основних експортних галузей Грузії і приносить значні прибутки в державну казну. Туристична галузь дає змогу також створити значну кількість робочих місць (особливо на периферії, де вони найбільш потрібні). Зростання туризму також стимулює розвиток бізнесу в багатьох суміжних секторах економіки, зокрема таких, як сільське господарство, транспортні послуги, в секторі комунікацій тощо [6]. Грузія проводить активну стратегію розвитку туризму, яка повинна допомогти перетворити країну на привабливу в популярну з погляду туристів. Для цього створено національний план розвитку туризму та залучення інвестицій, у якому встановлено цілі та завдання, а також розроблено способи їх досягнення.

Уряд здійснив кроки із залучення іноземних інвестицій у туризм країни. Помітним успіхом у цій сфері вважається виділення ЄС коштів на розвиток туризму в Грузії. Саме за підтримки ЄС та уряду Австрії в Грузії розпочато реалізацію проекту з розвитку туристичного сектору, бюджет якого складає 900 000 євро. Мета його полягає в розвитку туризму на регіональному рівні, а також у покращенні законодавчої бази у сфері туризму [3]. Особливу увагу приділено популяризації країни у світі. Зокрема, Адміністрацією туризму Грузії в поточному році виділено близько 6 млн. дол.

Серед інших ужитих заходів варто виокремити лібералізацію податкової системи країни, а також спрощення дозвільних та інших адміністративних процедур. Навіть у важких економічних умовах, що стали результатом глобальної фінансової кризи, максимум зусиль присвячено розвитку інфраструктури туризму в країні. У цьому напрямі залучаються значні інвестиції в будівництво доріг, аеропортів, залізниць, морських портів, курортів і туристичних об'єктів, які повинні допомогти в освоєнні стратегічного проекту.

Згідно із планом уряду, який складається із 10 пунктів, до 2028 р. кількість туристів повинна перевищити позначку в 12 млн. У плані наголошується, що розвиток туризму має здійснюватися комбінацією двох підходів – «горизонтальною політикою», яка спрямована на створення непрямих обставин для заохочення туризму, і застосування «вертикального підходу», що полягає в залученні інвестицій у туристичну інфраструктуру. Уряд Грузії поставив за мету, щоб до 2028 р. кількість туристів перевищила 12 млн. із кількістю населення 4 млн., а також перетворити країну на один із центрів зимового туризму. Для того щоб домогтися бажаних результатів, мають збільшитися щорічні туристичні рекламні кампанії в тих країнах, звідки є високий потенціал залучення туристів, зокрема в Білорусі, Україні, Польщі, Ізраїлі, країнах Балтії [6]. Варто зазначити, що, за оцінками Всесвітньої туристичної організації, Грузія є країною зі стрімким зростанням темпів притоку іноземних туристів. Це веде до стрімкого розвитку інфраструктури та сфери обслуговування, що, зі свого боку, сприяє створенню нових робочих місць.

Департамент туризму і курортів для покращення статистики туризму в країні здійснює дослідження цієї сфери чотири рази на рік. У результаті дослідження виявилось кілька цікавих тенденцій. Зокрема, потрібно виділити те, що, крім громадян сусідніх країн, серед прибулих до Грузії туристів – найбільше мешканців Німеччини, США, Великої Британії та Франції, 30% усіх туристів пов'язують свій приїзд із діловою або професійною метою. Для того, щоб побачитися з родичами й друзями, приїжджає 25% загальної кількості туристів, для відпочинку та рекреації – 23%. Кожен турист витрачає у Грузії в середньому 1502 дол. США, а за день – 337 дол. США [7].

Грузія – країна з багатим історичним минулим, культурною спадщиною та природною різноманітністю. Усі ці риси роблять її привабливою з туристичного погляду. А вдала політика в поєднанні з конкретними кроками уряду створює всі належні умови для розвитку туризму в країні, з кожним роком приваблюючи все більшу кількість туристів не лише з регіону, а й з усього світу. Про це свідчить притік туристів, який суттєво збільшився за останній рік, що є наслідком ефективної політики в галузі розвитку туризму в країні та популяризації її на міжнародній арені. У майбутньому Грузія може увійти у число провідних туристичних країн світу. Серед головних факторів, які сприяли розвитку туризму у Грузії, є:

- створення та підтримка стратегічного планування розвитку туризму;
- залучення інвестицій, а саме фінансової допомоги Європейського Союзу, причому слід зазначити, що фінансові ресурси були використані за цільовим призначенням;
- лібералізація податкової політики, створення електронного врядування, що забезпечило сприятливі умови для отримання дозвільних документів та ведення бізнесу;
- інфраструктурний розвиток доріг, аеропортів, вокзалів, туристичних об'єктів тощо;
- державні інституційні дослідження стану туризму та виявлення шляхів покращення;

Досвід державної політики в туристичній сфері Грузії треба враховувати під час планування стратегії розвитку туризму в Україні. На території сусідньої країни теж проводились бойові дії, внаслідок чого була анексована значна частина території, але в цих складних умовах уряд Грузії продовжував реформувати країну та створювати передумови всебічного розвитку.

Механізми державного управління

Україна протягом останніх декількох років знаходиться у стані війни, що негативно відображається на економічній сфері, але дослідження досвіду країн, які провадять вдалу державну політику, що сприяє розвитку економіки під час бойових дій, заслуговує на увагу. Ізраїль протягом майже 70 років знаходиться у стані військового конфлікту, внаслідок чого, на нашу думку, політична та економічна система адаптувалась до нестабільних умов життєдіяльності у країні.

Стан ринку туристичних послуг в Ізраїлі визначається соціально-економічними та політичними процесами, які відбуваються у країні. Туристична політика й напрями розвитку туристичної сфери у країні визначаються Міністерством туризму. Основною метою Міністерства є приваблення зарубіжних гостей у країну. Для цього при Міністерстві створено Державну компанію з туризму, яка забезпечує маркетинг і рекламу, професійне навчання персоналу, контроль діяльності готелів тощо. Друге за важливістю завдання Міністерства – розвиток внутрішнього туризму, тобто заохочення ізраїльтян до відпочинку в межах країни. Вважається, що розвиток туризму досягне успіху за виваженої політики на національному й регіональному рівнях. Основні стратегічні цілі розвитку туристичної сфери полягають у:

- формуванні туристичного комплексу, структура якого буде визначатися з урахуванням місцевої специфіки;
- розвитку місцевої інфраструктури (готелі, ресторани тощо);
- модернізації засобів зв'язку (телефони, інформаційні системи) та розвитку інфраструктури (дороги, засоби доставки);
- розвитку туристичних кадрів (курси підготовки й перепідготовки кадрів для туризму, курси підвищення кваліфікації).

Сьогодні Міністерство та підконтрольні йому органи розробляють нові й підтримують вже наявні програми щодо розвитку туризму в Ізраїлі. При цьому слід пам'ятати, що нинішнє геотуристичне положення країни є суперечливим і складним. З одного боку, Ізраїль володіє надпотужним ресурсним потенціалом і розташований на узбережжях теплих морів, у зоні взаємодії світових релігій і культур. З іншого – країна має складні стосунки з арабським світом, які часто переходять у збройне протистояння, й належить до держав із високою ймовірністю терористичних актів. Унаслідок реалізації програми «Відкритий Ізраїль» Міністерства туризму значно зросли потоки туристів з-за кордону. Доходи від туризму склали 25 млрд. шекелів. У туристичній індустрії зайнято 90 тис осіб.

Туризм спрямований стати головною скарбницею держави, який приносить сотні тисяч доларів у бюджет країни, створює нові робочі місця на периферії. Не аби яку роль у цьому має відіграти запровадження безвізового режиму для в'їзду в Ізраїль, зокрема з Україною.

Туристична політика Ізраїлю забезпечується реалізацією низки цільових програм міжнародного, національного та регіонального рівнів, спрямованих на зростання ролі держави на світовому туристичному ринку. Вони забезпечать популяризацію країни, а отже, й наплив додаткових асигнувань, які будуть спрямовані на вирішення екологічних, соціально-економічних та політико-релігійних проблем і завдань. Державна політика Ізраїлю потребує детального дослідження та переймання позитивного досвіду управління країною у кризових обставинах.

Україна і Ізраїль мають багато спільного, а саме: основними видовими сегментами ринку й надалі залишаться рекреаційний, із метою відпочинку, курортно-лікувальний, культурно-пізнавальний (екскурсійний), спортивно-оздоровчий та релігійний туризм. Державна політика в конфліктних умовах повинна бути гнучкою та адаптуватись до постійних загроз зовнішніх факторів, щоб гарантувати економічну та політичну стабільність. Слід зазначити, що урядам Ізраїлю це вдається.

Ймовірно, що в нашій країні створення окремого Міністерства туризму, яке б займалося розвитком туризму, розробляло програми місцевого, регіонального, національного та міжнародного рівнів, залучало інвесторів та туристів, за прикладом Ізраїлю, мало б позитивний ефект. Адже перспективи розвитку є, а чітких цілей та завдань немає, а якщо держава буде мати чітку туристичну політику, забезпечену відповідною управлінською структурою, допомагати в розвитку, то туризм зможе стати суттєвою галуззю економіки нашої держави. Україна також може перейняти досвід розширення сфер туризму та популяризації туризму у країні і світі, запровадивши інноваційні програми розвитку туристичних дестинацій. Наприклад, це може бути розвиток регіону Азовського моря (найменше море у світі, глибина 15 м), із запровадженням досвіду розвитку Мертвого моря.

У світі не існує країн з ідентичним географічним положенням та однаковим набором природних, людських ресурсів, унаслідок чого з'являється світовий обмін ресурсами між країнами. Це стосується і туристичного сектору, де різноманітність рекреаційних ресурсів створюють світові туристичні потоки.

Кожна країна проходить свій історичний шлях, який залишає архітектуру, культуру, традиції, внаслідок чого створюються власні рекреаційні ресурси. Сучасні технології дають можливість створення сучасних туристично-привабливих рекреаційних ресурсів, які в майбутньому створять передумови для постійного сталого розвитку країни. Прикладом є ОАЕ. Кількість населення у світі зростає, кордони для подорожей у багатьох країнах є вільними для відвідування, що створює передумови для стійкого зростання туристичної галузі.

Досліджуючи досвід державної політики розвитку туризму, ми обрали країни зі схожими рекреаційними ресурсами, географічним положенням та історичним досвідом. Йдеться саме про реформування туристичного сектору в країнах, які зазнали військової агресії. Досвід Хорватії, яка здобула незалежність, як і Україна, у 1991 році та зазнала військового конфлікту, буде, на нашу думку, доречний під час аналізу та впровадження державної політики щодо розвитку туристичного сектору України.

Ще півстоліття тому в структурі зайнятості Хорватії переважало сільське господарство. Сьогодні країна має сучасну економіку, де 70% ВВП та зайнятості припадає на сферу послуг. Головну нішу в цьому секторі займає туризм. Для ефективного функціонування та розвитку туризму в країні створено потужну систему органів управління. Вищим законодавчим органом у галузі туризму є Міністерство туризму, яке відповідає за стратегію і політику щодо розвитку туризму на національному рівні та регулює туристичний бізнес загалом. Вищим виконавчим органом є Комітет із туризму, діяльність якого спрямована на прийняття законодавчих та інших нормативних актів, а також контроль виконання завдань з різних аспектів туристичної діяльності. Відповідальним за просування туристичного продукту країни на світовий ринок є Хорватське туристичне співтовариство. На регіональному та місцевому рівнях країни діє велика кількість відділів та рад із питань туризму, компетенцією яких є забезпечення розвитку туризму та індустрії гостинності, наприклад, вирішення питань щодо присвоєння певного класу готелям. Міністерство туризму також співпрацює з низкою некомерційних організацій та професійних асоціацій (наприклад, асоціацією туристичних агентств, готелів, кемпінгів), що регулюють туристичну діяльність у приватному секторі [1]. Туризм є дуже важливою складовою частиною економіки Хорватії. За даними Національного бюро статистики, у 2017 році він склав майже три чверті всіх експортних доходів країни від послуг (86%). Безпосередній внесок туристичної галузі у ВВП країни в 2017 році становив 329 млн. HRK (хорватських кун), тобто 11% від загального обсягу ВВП Хорватії. За прогнозами цей показник зростатиме на 4,7% щорічно і сягне 54,461 млн. HRK у 2022 році (13,4% ВВП). Безпосередня зайнятість у сфері туризму у 2017 році становила 138 тис. робочих місць (12,3% від загальної кількості

Механізми державного управління

працівників). Прогнозується, що до 2022 року цей показник зростатиме на 1,1% щорічно і сягне 160 тис. робочих місць.

Основою розвитку туризму є капіталовкладення. Основними джерелами фінансування туризму в Хорватії є державний бюджет та кошти від приватних та державних компаній. Значна частина цих коштів йде на рекламну діяльність. За даними WTTC, обсяг інвестицій у сферу туризму в 2017 році склав 9 млн. HRK, або 13% від його загального обсягу. Протягом наступних десяти років прогнозується зростання показника інвестицій на 5,2% щорічно. Тобто у 2028 році їх обсяг становитиме 14,7 млн. HRK. У структурі туристичної сфери Хорватії надходження від подорожей із метою відпочинку та бізнес-туризму у 2017 році становили, відповідно, 92% (65 млн. HRK) та 11% (7,5 млн. HRK) (згідно з даними WTTC). До 2022 року очікується їх зростання до 104,1 млн. HRK та 8,3 млн. HRK. З іншого боку, щодо структури доходів від міжнародного та внутрішнього туризму, то у 2017 році вони становили 84 % та 19 % відповідно. За даними Національного бюро статистики, сьогодні в Хорватії спостерігається стійке зростання чисельності іноземних туристів із щорічним зростанням у середньому на 3,3%.

У рейтингу країн світу за Індексом конкурентоспроможності сектора подорожей та туризму 2018 (Travel and Tourism Competitiveness Index 2018), який опублікований аналітичною групою Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), Хорватія займає 76 позицію. Із факторів конкурентоспроможності, за якими у звіті оцінюються країни, досить сильними сторонами Хорватії є можливість швидко відкрити свій бізнес, якість інфраструктури, особливо доріг та телекомунікаційної інфраструктури, наявність новітніх технологій, охорона здоров'я та якість початкової освіти. У свою чергу, значний негативний вплив мають тягар державного регулювання та ефективність правової системи, витік мізків за кордон, ступінь підготовки кадрів та все ще низька цінова конкурентоспроможність.

Сьогодні галузь туризму Хорватії – це майже три чверті всіх експортних доходів країни від послуг. Головна мета туристичної політики Хорватії – підвищення якості туристичних послуг та просування національного продукту на міжнародний туристичний ринок. Цьому сприяє раціональна організаційна структура управління туризмом, зокрема на регіональному та локальному рівнях, а також активна співпраця державних органів та громадських організацій. Загалом Хорватія є дуже перспективною у плані розвитку туризму, адже її уряд робить ставку на сталий розвиток туризму і розуміє, що він можливий лише за умови планового підходу та координації діяльності всіх суб'єктів господарювання даної галузі економіки країни. Україна також має всі передумови для перетворення туризму в одну з найприбутковіших сфер національної економіки. Потрібна лише зважена туристична політика уряду, а тому варто вивчати можливості адаптації позитивного досвіду інших країн, зокрема Хорватії.

Кожна з досліджуваних країн має власні рекреаційні ресурси та намагається використовувати та популяризувати їх із найбільшою ефективністю шляхом створення передумов для розвитку туристичної діяльності. Державна політика шляхом створення стратегічних програм розвитку туризму є передумовою стимулювання діяльності галузі. Загальною характеристикою діяльності окремої галузі є показник динаміки у структурі ВВП. Якщо уряд розробляє програми щодо розвитку туризму, це впливає на розвиток туризму, що відображається у структурі ВВП у вигляді зростання туристичної галузі рис. 1.

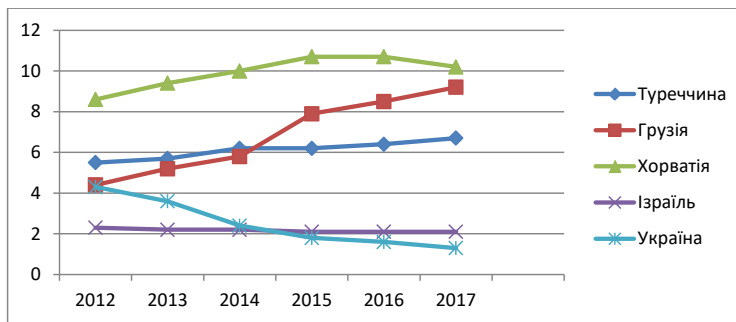

Рис. 1. Туристична галузь у структурі ВВП Туреччини, Грузії, Ізраїлю, Хорватії, України 2012–2017 рр., %

Джерело: складено автором на основі ресурсу [2]

З урахуванням рекреаційно-туристичного потенціалу України 1,3% туристичної галузі у структурі ВВП є свідченням недосконалої державної політики розвитку туризму, внаслідок чого ми бачимо поступове деградування туристичного сектору. Зростання показника у структурі ВВП є свідченням державної підтримки туристичної галузі. Показником розвитку кожної галузі та державної політики у цілому є надходження капітальних інвестицій у країну (рис. 2).

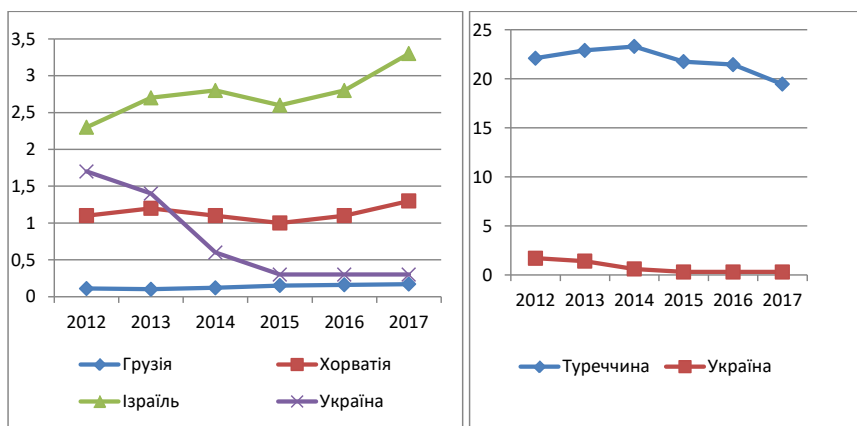

Рис. 2. Капітальні інвестиції

Грузії, Ізраїлю, Хорватії, Туреччини та України в туристичну галузь, млрд. дол.

Джерело: складено автором на основі ресурсу [2]

Надходження інвестицій з 2012 року поступово зменшується, а отже, туристична галузь в Україні з кожним роком деградує. Відсутність державної підтримки перетворює одну з найперспективніших галузей економіки країни у відсталу. На нашу думку, не військовий конфлікт є наслідком економічного занепаду в Україні, а негативний політичний імідж, відсутність

дієвих реформ, незмінна модель клептократичного режиму, державна підтримка секторів підконтрольних фінансово-промисловим групам.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Проаналізувавши наведені дані, можна зробити висновки, що в досліджуваних країнах спостерігається поступовий розвиток туризму. Використання державних інструментів, які сприяли розвитку туризму, доцільно застосовувати під час планування державної політики підтримки туристичної галузі в Україні. Незважаючи на проведення бойових дій та анексію території, в Україні існує можливість розвитку туристичної галузі, що можна побачити під час дослідження вищенаведених країн, а саме Ізраїлю та Туреччини, які в останні роки страждають від терористичних та військових загроз.

Список використаних джерел:

1. Letcher P. Croatia / P. Letcher //USA: The Globe Pequot Press In., 2010. 393 p.
2. World Travel and Tourism Council (2018), Travel and Tourism Economic Impact 2017/ Ukraine/Turkey/Georgia/Croatia/Israel: офіційний сайт. URL : <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/countries-2018/ukraine2018.pdf>.
3. Евросоюз выделил Грузии 900 тысяч евро на развитие туризма: офіційний сайт. URL : <http://dagestan.kavkaz-uzel.ru/articles/200973>.
4. Закулисьє турецького чуда. *Турбизнес*. Київ, 2007. № 5. С. 16–17.
5. Крылов Д.М., Шанин В.К. Путеводители с Дмитрием Крыловым. Турция : ЭКСМО, 2010. 368 с.
6. Метревели М. Современное состояние и перспективы развития туризма в Грузии : дис.. ... д-ра экон. наук : 08.00.08. Тбилиси : Тбилис. нац. ун-т, 2002. 42 с.
7. Новая статистика туризма Грузии офіційний сайт. URL : <http://bizzone.info/articles/1339437168.php>.
8. Смирнов І.Г. Міжнародна логістична система «Все включене»: логістичний аспект. *Географія та туризм*. 2010. № 16(151). С. 1521.
9. Число иностранных туристов увеличилось в Турции на 145%: офіційний сайт. URL : <http://vvyw.votpusk.ru/news>.

References:

1. Letcher P. Croatia / P. Letcher //USA: The Globe Pequot Press In. – 2010. – 393 p.
2. World Travel and Tourism Council (2018), Travel and Tourism Economic Impact 2017/ Ukraine/Turkey/Georgia/Croatia/Israel, official site. URL: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/countries-2018/ukraine2018.pdf>.
3. Evrosouz vydelil Gruzii 900 tysyach evro na razvitie turizma: official site. URL: <http://dagestan.kavkaz-uzel.ru/articles/200973>.
4. Zakulisie tyretskogo chuda [The backstage of the Turkish miracle], Press Turbiznes, K., 2007. №5. S. 16-17.
5. Krulov D.M. Shanin V.K. (2010), *Putevoditel s Dmitriem Krulovum*. [Guide whith Dmitriy Krulov] Press EKSMO, 368 p. [in Turkish]
6. Metreveli M. (2002), *Sovremennoe sostoyanie i perspektivyrazvitiya turizma v Gruzii* [Modern state and prospects of tourism development in Georgia], Dissertaiton dr. ekon. sciences, specialty: 08.00.08, Press Tbilisi state unt., Tbilisi, 42 p. [Georgia]
7. Novaya statistika turizma Gruzii [New statistic of Georgia tourism] official site. URL: <http://bizzone.info/articles/1339437168.php>.

8. Smirnov I.G. (2010), “*Mignarodna logistuchna sistema “Vse vklychene”*: logistuchnuy aspect” [“International logistic system “All inclusive”: Logistic aspect”], journal *Geografiya ta turizm* [Geography and tourism], vol. 16(151), pp. 15-21 [Ukraine]
9. *Chislo inostrannuh turistov v Turcii na 145%* [The number of foreign tourists increased in Turkey by 145%], official site. URL: [http:// www.votpusk.ru/news](http://www.votpusk.ru/news).